

NEZVESTA ŽENA

Albert Camus

Čeprav so bile v avtobusu šipe vzdignjene, se je že nekaj časa vrtela mršava muha po njem. Nenavadno je bilo, kako je v onemoglem letu brez šuma odletavala in se vračala. Janine jo je izgubila iz oči, potem je videla, kako se je spustila na nepremično roko njenega moža. Bilo je mrzlo. Muha je vztrepetavala ob vsakem sunku peščenega vetra, ki je zaropotal po steklih. Vozilo se je v medli svetlobi zimskega jutra zibalo in poskakovalo med močnim ropotom pločevine in osi, komaj da se je premikalo. Janine je pogledala svojega moža. S svojimi čopi sivečih las, ki so mu segali nizko na ozko čelo, s svojim velikim nosom in nepravilnimi usti je bil Marcel podoben čemernemu favnu. Vsakokrat ko se je cesta spustila, je začutila, kako se je zdrznil ob njej. Potem je spet spustil svoj težki život na razkrečene noge, uprti pogled mu je bil spet top in odsoten. Dejavne so bile videti edinole njegove velike, gole dlani, še krajše zavoljo sive flanele, ki je štrlela izpod rokavov srajce in pokrivala zapestja. Tako močno so stiskale mali platneni kovček, ki si ga je držal med kolena, da je bilo podoba, da ne čutijo obotavljavega lazenja muhe.

Na lepem je bilo razločno slišati, kako je zatulil veter, in mineralna megla, ki je obkrožala avtobus, se je še zgostila. Pesek je zdaj padal po steklih v prgiščih, kakor da ga mečejo nevidne roke. Muha je zgabila premrlo krilo, upognila nožice in odletela. Avtobus je začel voziti počasneje, zdelo se je, da se bo ustavil. Potem se je veter menda umiril, megla se je malo razbistrila in vozilo se je začelo pomikati spet hitreje. V pokrajini, potopljeni v prah, so se odpirale svetlobne luknje. V steklu so se pokazale dve tri vitke, pobeljene palme, ki so se zdele izrezane iz kovine, in naslednji trenutek izginile.

»Kakšen svet!« je rekel Marcel.

Avtobus je bil poln Arabcev, ki so se delali, kakor da spijo, zakopani v svoje burnuse. Nekateri izmed njih so bili potegnili noge na klopco in so nihali bolj kot drugi, kakor se je premikalo vozilo. Njihov molk, njihova neprizadetost sta začela Janino naposled težiti; zazdelo

se ji je, da že dneve in dneve potuje s tem nemim spremstvom. In vendar je bil avtobus odpeljal ob zori, od zadnje postaje železniške proge, in že dve uri vozil v mrzlem jutru po kamnitni, zapuščeni planoti, ki je vsaj ob začetku raztezala svoje ravne črte tja do rdečkastega obzorja. Potem pa se je vzdignil veter in polagoma pogoltnil neznansko širjavo. Od tistega časa potniki niso nič več videli; drug za drugim so obmolknili in se vozili molče v nekakšni beli noči, brišoč si kdaj pa kdaj ustnice in oči, ker jih je dražil pesek, ki je vdiral v voz.

»Janine!« Zdrznila se je, ko jo je mož poklical. Vnovič je pomislila, kako smešno je to ime, ko je tako velika in krepka. Marcel je hotel vedeti, kje je kovček z vzorci. Preiskala je z nogo prazni prostor pod klopco in zadela ob neki predmet, za katerega je presodila, da je tisti kovček. Skloniti se namreč ni mogla, ne da bi se malo zasopla. In vendar je bila v srednji šoli najboljša telovadka, nikoli ji ni zmanjkalo sape. Ali je od tega že tako dolgo? Petindvajset let. Petindvajset let ni nič, saj se ji zdi, da je bilo včeraj, ko je omahovala med svobodnim življenjem in zakonom, da je še včeraj s tesnobo mislila na tisti dan, ko bo morebiti sama ostarela. Ni ostala sama, in tisti študent prava, ki je ni hotel nikoli zapustiti, je zdaj ob njej. Naposled ga je sprejela, čeprav je bil nekoliko majhen in čeprav ji ni bil posebno pogodu ne njegov poželjivi, kratki smeh, ne njegove preveč izbuljene črne oči. Rada pa je imela njegov pogum do življenja, ki je bil tak, kot so ga imeli Francozi v tej deželi. Rada je imela tudi njegov zbegani izraz, kadar ni dočakal tistega, kar je pričakoval od dogodkov ali od ljudi. In predvsem je imela rada, da jo ima nekdo rad, on pa jo je zasipal z ljubeznivostmi. Ko ji je tako pogosto dajal čutiti, da živi zanj, ji je omogočal, da je resnično živela. Ne, ni sama...

Avtobus se je z mogočnim trobljenjem prebijal skozi nevidne ovire. Vendar se v vozu nihče ni zganil. Janine je mahoma začutila, da jo nekdo gleda, in se je obrnila proti klopci, ki je nadaljevala njeno na drugi strani prehoda. Tisti tam ni bil Arabec in začudila se je, kako da tega ni opazila ob odhodu. Bil je v uniformi francoskih saharskih oddelkov in ogoreli šakalski obraz pod čepico iz sivorjavega platna mu je bil dolg in koničast. Opazoval jo je z bistrimi očmi, uprto, nekako načemerjen. Hipoma je zardela in se spet obrnila k svojemu možu; ta je še vedno gledal predse, v meglo in veter. Zamotala se je v svoj plašč. Vendar je še potem videla francoskega vojaka, dolgega in vitkega, tako vitkega v prilagajoči se bluzi, da se je zdel zrastel iz neke suhe, krhke snovi, mešanica peska in kosti. Ta trenutek je zagledala suhe roke in ožgane obraze Arabcev, ki so bili pred njo, in opazila, da menda kljub svojim širokim oblačilom udobno sedijo na klopcih,

medtem ko sta imela ona in njen mož na svoji komaj dovolj prostora. Potegnila je okrajke svojega plašča k sebi. In vendar ni bila tako debela, bolj velika in polna, mesena in še vedno privlačna — moški pogledi so ji dajali to dobro čutiti — s svojim nekoliko otroškim obrazom, s svojimi svežimi, bistrimi očmi, nasprotjem tega velikega telesa, o katerem je vedela, da je mlačno in umirjajoče.

Ne, nič ni potekalo tako, kot je poprej mislila. Ko jo je Marcel hotel vzeti s seboj na popotovanje, je ugovarjala. Že dolgo je mislil na to pot, natanko rečeno že od konca vojske, od trenutka, ko je postalo kupčevanje spet normalno. Od male trgovine z blagom, ki jo je prevzel po starših, ko je opustil študij prava, sta pred vojsko še kar dobro živela. V primorju so lahko mladostna leta srečna. Vendar on ni dosti maral telesnega napora in prav kmalu jo je nehal voditi k morju. S svojim malim avtomobilom sta zapuščala mesto samo za nedeljske izlete. Preostali čas je rajši prebival v svoji trgovini s pisanim blagom, v senci arkad tega na pol domačinskega na pol evropskega mestnega dela. Živela sta nad prodajalno v treh sobah, okrašenih z arabskimi stenskimi preprogami in z Barbèsovim pohištvom. Otrok nista imela. Leta so jima potekala v polumraku, ki sta si ga ustvarjala s priprtimi oknicami. Daleč je bilo poletje, obrežja, sprehodi, celó nebo. Bilo je podoba, da Marcela ne zanima nič drugega kot kupčija. Mislila je, da je odkrila njegovo resnično strast, denar, in to ji ni bilo pogodu, ne da bi sama dobro vedela, zakaj. Navsezadnje je imela korist od tega. Skopuški ni bil; narobe, bil je velikodušen, posebno z njo. »Če bi se mi kaj zgodilo,« je govoril, »ti bi bila na varnem.« In res se je treba zavarovati pred stisko. Ampak kam naj se zateče pred drugim, pred tistim, kar ni najnavadnejša stiska? To je bilo tisto, kar je tu pa tam nerazločno začutila. Medtem pa je pomagala Marcelu voditi knjige in ga včasih nadomeščala v trgovini. Najhuje je bilo poleti, ko je vročina zamorila celó blagi občutek dolgočasja.

Na vsem lepem, ravno sredi poletja, se je začela vojska, Marcel je bil vpoklican, potem odpuščen, blaga je začelo primanjkovati, kupčija je zastala, ulice so bile zapuščene in vroče. Ko bi se poslej kaj pripetilo, bi ona ne bila več na varnem. In zato je Marcelu, brž ko se je blago spet pokazalo na trg, prišlo na misel, da bi popotoval po vaseh na visokih planotah in na jugu, tako da bi se znebil posrednikov in prodajal neposredno arabskim trgovcem. Hotel je, naj gre z njim. Vedela je, da so prometne zveze slabe, težko je dihala, rajši bi ga bila čakala. On pa je bil trdovraten in privolila je, ker bi bilo potrebno preveč moči, da bi se bila ubranila. Zdaj sta bila na poti, in zares, nič ni bilo podobno tistemu, kar si je bila zamišljala. Bala se je bila

vročine, rojev muh, umazanih hotelov, polnih duha po janežu. Ni pa mislila na mraz, na ostri veter, na te skoraj polarne planote, posute s prodom. Sanjala je bila tudi o palmah in o mehkiem pesku. Zdaj je videla, da puščava ni taka, temveč da je to sam kamen, kamen vsepovsod, tako na nebu, kjer je še vedno vladal sam kamnati prah, škripajoč in mrzel, kakor na tleh, kjer so med kamenjem poganjale samo suhe trave.

Avtobus se je naglo ustavil. Voznik je rekel predse nekaj besed v jeziku, ki ga je poslušala vse svoje življenje, ne da bi ga kdaj razumela. »Kaj je?« je vprašal Marcel. Voznik je tokrat rekel po francosko, da je najbrž pesek zamašil razplinjevalnik, in Marcel je spet preklel to deželo. Voznik se je zasmel na vsa usta in zatrdil, da to ni nič, da bo očistil razplinjevalnik in da se bodo potem spet odpeljali. Odprl je vrata, mrzli veter se je zagnal v voz in jim neutegoma usul v obraz tisoč zrnc. Vsi Arabci so zakopali nosove v svoje burnuse in se stisnili v dve gube. »Zapri vrata,« je zatulil Marcel. Voznik se je s smehom vrnil proti vratom. Brez naglice je vzel nekaj orodja izpod plošče z gumbi in potem spet izginil proti sprednjemu koncu, drobčkan v megli, ne da bi bil zaprl vrata. Marcel je zavzdihnil. »Prepričana si lahko, da še svoj živi dan ni videl motorja.« — »Pusti!« je rekla Janine. Mahoma se je zdrznila. Na nasipu, prav blizu avtomobila, so nepremično stale zamotane postave. Izpod oglavnice burnusov in izza zaslona tenčic je bilo videti samo njihove oči. Prišli so od kdo ve kod in nemo gledali popotnike. »Pastirji,« je rekel Marcel.

V notranjosti voza je vladal popoln molk. Vsi potniki so pobešali glave in kakor da so poslušali glas vetra, svobodno spušenega nad te neskončne planote. Janino je mahoma zbadlo v oči, da ni videti skoraj nikake prtljage. Na zadnji železniški postaji je voznik vzdignil na streho njun kovček in nekaj cul. V notranjosti avtomobila, v mrežah, je bilo videti samo grčave palice in plitve košare. Vsi ti južnjaki so menda popotovali praznih rok.

Ali voznik se je vračal, še vedno živahen. Samo njegove oči so se smejale iznad tenčic, s katerimi si je bil tudi ta zakrinkal obraz. Naznanil je, da se bodo odpeljali. Zaprl je vrata, veter je utihnil in peščeni dež po steklih je bilo bolje slišati. Motor je zahrkal, potem je zamrl. Dolgo ga je bilo treba poganjati z zaganjačem, da se je vžgal, in voznik ga je s pospešnikom pripravil do tega, da je zabučal. Z močnim sunkom se je avtobus spet odpeljal. Iz razcapane gmote pastirjev, ki se še vedno niso ganili, se je vzdignila neka roka, potem je izginila v megli, za njimi. Vozilo je začelo skoraj takoj odskakovati po cesti, ki je bila postala slabša. Arabce je stresalo, da so se ves čas zibali.

Janine pa je čutila, da jo prevzema spanec, ko se je vzdignila pred njo majhna rumena škatla, napolnjena s kašujem. Vojak-šakal se ji je smehljaj. Obotavljala se je, vzela kroglico in se zahvalila. Šakal je spravil škatlo v žep in mahoma pogoltnil svoj nasmeh. Zdaj je strmel v cesto, naravnost pred seboj. Janine se je obrnila k Marcelu in videla samo njegov krepki tilnik. Gledal je skozi stekla v gostejšo meglo, ki se je vzdigovala s krhkih nasipov.

Vozili so se že nekaj ur in utrujenost je zadušila vse življenje v vozu, ko so zunaj zadoneli kriki. Okoli avtobusa so tekali otroci v burnusih, vrteli so se okoli sebe kakor vrtavke, poskakovali, ploskali. Avtobus je zdaj vozil po dolgi ulici, ki so jo obdajale nizke hiše; prihajali so v oazo. Veter je še zmerom pihal, vendar so zidovi zaustavljali peščene drobce, da niso več zatemnjevali svetlobe. Nebo pa je bilo še vedno zakrito. Sredi vpitja se je avtobus s hudim škripanjem zavor ustavil pred arkadami iz tlačene prsti hotela z umazanimi stekli. Janine je izstopila in na ulici začutila, da se opoteka. Nad hišami je opazila rumen, vitek minaret. Levo od nje so se že črtale prve palme v oazi in rada bi se bila napotila proti njim. Vendar je bil mraz oster, čeprav je šlo že na poldan; vzdrgetala je od vetra. Obrnila se je proti Marcelu in zagledala najprej vojaka, ki je prihajal proti njej. Pričakovala je, da se bo nasmehnil ali pozdravil. Šel je mimo nje, ne da bi jo pogledal, in izginil. Marcel je bil zavzet s tem, da bi spravil dol kovček z blagom, črn zaboj, ki je čepel na strehi avtomobila. Videti je bilo, da to ne bo lahko. Voznik se je moral otepati s prtljago čisto sam in že je prenehal, stal je na strehi in veljavno govoril krogu burnusov, zbranih okoli avtobusa. Janino so obkrožali obrazi, kakor izrezani iz kosti in usnja, ušesa so ji polnili grleni kriki, in mahoma je začutila, da je utrujena. »Jaz grem noter,« je rekla Marcelu, ki je nestrpno klical vozniku.

Vstopila je v hotel. Hotelir, mršav, molčečen Francoz, ji je prišel naproti. Odpeljal jo je v prvo nadstropje, po hodniku, vzdignjenem nad cesto, v sobo, kjer ni bilo videti nič drugega kot železno posteljo, stol, prepleskan z belim loščem, obešalo brez zastorov, in za zaslonom iz trstja umivalnico z umivalnikom, ki je bil pokrit z drobnim peščenim prahom. Ko je hotelir zaprl vrata, je Janine začutila mraz, ki je prihajal iz golih, z apnom pobeljenih sten. Ni vedela, kam naj dene torbico, kam naj se dene sama. Treba je bilo leči ali ostati pokonci, v vsakem primeru pa drgetati od mraza. Ostala je pokonci, s torbico v roki, in se zagledala v nekakšno strelno lino blizu stropa, skozi katero je bilo videti nebo. Čakala je, vendar ni vedela, kaj. Čutila je samo svojo osamelost, mraz, ki jo je prevzemal, in neko večjo težo

v bližini srca. V resnici je sanjarila, skoraj gluha je bila za šume, ki so prihajali z ulice skupaj z Marcelovim bobnečim glasom, nasprotno, bolj se je zavedala šuma, ki je bil kakor od reke — prihajal je skozi lino in zbujal ga je veter v palmah, tako se ji je zdelo. Potem je veter menda zapihal s podvojeno močjo, blago šumenje vode se je spremenilo v pljuskanje valov. Zamišljala si je, da je za stenami morje ravnih, gibkih palm, ki se kodrajo v viharju. Nič ni bilo podobno tistemu, kar je bila pričakovala, ali ti nevidni valovi so ji poživiljali utrujene oči. Stala je, težka, z visečimi rokami, malo zgrbljena, mraz se ji je vzpenjal po težkih nogah. Sanjala je o ravnih, gibkih palmah, in o mladem dekletu, kakršna je bila nekoč.

Ko sta se ocedila, sta šla dol v jedilnico. Po golih stenah so bile naslikane kamele in palme, zalite z rožnato in vijoličasto marmelado. Skozi obokana okna je prihajala pičla svetloba. Marcel je vpraševal hotelirja po trgovcih. Potem jima je stregel star Arabec, ki je nosil na bluzi vojaško odlikovanje. Marcel je bil raztresen in je lomil svoj kruh. Ženi ni dal, da bi pila vodo. »Ni prekuhana. Pij vino.« To ji ni bilo ljubo, vino jo je delalo težko. In na jedilniku je bila tudi svinina. »Koran jo prepoveduje. Vendar koran ni vedel, da dobro kuhana svinina ne povzroča bolezni. Mi drugi, mi znamo kuhati. Na kaj misliš?« Janine ni mislila na nič, ali pa morda na to zmago kuharjev nad preroki. Vendar je morala pohiteti. Drugo jutro sta se mislila spet odpeljati, še bolj na jug: popoldne je bilo treba obiti vse pomembne trgovce. Marcel je priganjal starega Arabca, naj prinese kavo. Ta je brez nasmeha prikimal in odšel z majhnimi koraki. »Počasi zjutraj, ne prehitro zvečer,« je s smehom rekel Marcel. Vendar je kava naposled prišla. Toliko da sta jo zlila vase in že sta se odpravila na prašno, mrzlo ulico. Marcel je poklical mladega Arabca, naj bi pomagal nositi kovček, vendar je načeloma razpravljaj o plačilu. Po njegovem mnenju, ki ga je vnovič povedal Janini, je bilo namreč to nejasno načelo táko, da zahtevajo zmerom dvojno, da bi dobili četrtno. Janine je sledila moža, ki sta nosila kovček, bilo ji je neprijetno. Pod svojim debelim plaščem je nosila volneno obleko, rada bi bila zavzemala manj prostora. V nadlego sta ji bila tudi svinina, čeprav je bila dobro kuhana, in tisto malo vina, kar ga je popila.

Šli so vzdolž majhnega parka, v katerem so rastle zaprašena drevesa. Nasproti so jim prihajali Arabci in se jim umikali s poti, ne da bi pokazali, da jih vidijo, vzdigujoč predse krajevce svojih burnusov. Celo pri tistih, ki so bili oblečeni v cunje, je opazala ponosen izraz, kakor ga niso kazali Arabci iz njenega mesta. Janine je sledila kovčku,

ki ji je delal pot skozi množico. Šli so skozi vrata v okopu iz okraسته prsti in prišli na majhen trg, zasajen s prav takimi mineralnimi drevesi, v ozadju, kjer je bil najširši, pa je bil obrobjen z arkadami in s prodajalnami. Vendar so se ustavili na trgu samem, pred majhno zgradbo v podobi granate, pobeljeno z modrim apnom. V notranjosti, v edini sobi, ki je dobivala svetlobo samo od vhodnih vrat, je stal za desko iz bleščečega lesa star Arabec z belimi brki. Ravno je nalival čaj, vzdigoval in pobešal je čajnik nad tremi majhnimi pisanimi kozarci. Še preden sta mogla Marcel in Janine razločiti kaj drugega v polutemi prodajalne, ju je na pragu sprejel poživljajoči duh čaja z meto. Komaj da je Marcel prekoračil vhod in napoto njegovih vencev kositrnih čajnikov, skodelic in pladnjev, pomešanih z vrtiljaki razglednic, se je že znašel pred prodajno mizo. Janine je ostala pri vhodu. Odmaknila se je nekoliko, da bi ne zaslanjala svetlobe. Ta trenutek je opazila v somraku za starim trgovcem dva Arabca, ki sta ju z nasmehom gledala; sedela sta na napetih vrečah, s katerimi je bil povsem založen ves zadnji konec prodajalne. Vzdlž sten so visele rdeče in črne preproge, vezene rute, pod je bil zastavljen z vrečami in majhnimi skrinjicami, napolnjenimi z dišečim semenjem. Na prodajni mizi, okoli tehtnice z bleščečimi se bakrenimi skodelicami in starega metra z izbrisanimi bakrorezi, so bili razvrščeni čoki sladkorja; z enega izmed njih so bile odmotane njegove plenice iz debelega modrega papirja in na vrhu je bil načet. Duh po volni in po začimbah, ki je valovil po prostoru, se je pokazal izza čajne dišave, ko je stari trgovec postavil čajnik na prodajno mizo in voščil dober dan.

Marcel je govoril v naglici, s tistim pridušenim glasom, s kakršnim je zmerom govoril poslovno. Potem je odpiral kovček, kazal blago in rute, odrival je tehtnico in meter, da je lahko razgrinjal svoje blago pred starim trgovcem. Razburjal se je, govoril z močnejšim glasom, se neurejeno smejal, podoben je bil ženski, ki bi rada bila všeč, pa se ne zaneše nase. Zdaj je s svojimi široko odprtimi rokami izražal prodajanje in kupovanje. Stari je zmajal z glavo, podal pladenj s čajem Arabcema za seboj in rekel samo nekaj besed, ob katerih je Marcelu menda upadel pogum. Pobral je svoje blago, ga stlačil v kovček, potem si je obrisal s čela neverjeten znoj. Poklical je malega nosača in odpravila sta se naprej proti arkadam. V prvi kramariji sta bila nekoliko boljše sreče, čeprav se je trgovec spočetka držal prav tako vzvišeno. »Mislijo si, da so ne vem kaj,« je rekel Marcel, »in vendar tudi prodajajo. Življenje je trdo za vse.«

Janine mu je sledila, ne da bi odgovorila. Veter se je bil skoraj polegel. Ponekod se je kazalo nebo. Mrzla, bleščeča svetloba se je

spuščala iz modrih jaškov, ki so se vrtali v globino oblakov. Zdaj so zapustili trg. Hodili so po uličicah, vzdolž zemljenih zidov, iznad katerih so visele strohnele decembrske rože, ali tu pa tam kako posušeno in črvivo granatno jabolko. Po tem mestnem delu je valovil duh po prahu in po kavi, po dimu gorečih skorij, duh po kamnu, po ovcah. Prodajalne, izkopane v zidove, so bile daleč druga od druge; Janine je čutila, da ji noge postajajo težke. Njen mož pa se je po malem razvedril, začel je prodajati, in postajal je tudi spravljivejši; Janini je govoril »mala«, popotovanje da ne bo brezkoristno. »Kajpada,« je praviła Janine, »bolje se je sporazumeti naravnost z njimi.«

Proti središču sta se vrnila po neki drugi ulici. Popoldan se je bil nagnil, nebo je bilo zdaj skoraj jasno. Na trgu sta se ustavila. Marcel si je mel roke, z ljubečim izrazom je gledal kovček pred njima. »Poglej,« je rekla Janine. Z drugega kraja trga je prihajal velik Arabec, suh, krepak, zavit v sinji burnus, obut v mehke rumene škornje, z rokavicami na rokah, in visoko je nosil svoj orlovski, ogoreli obraz. Samo po šešiji, ki jo je nosil kot turban, ga je bilo mogoče ločiti od francoskih častnikov iz domačinskih oddelkov, ki jih je Janine včasih občudovala. Enakomerno je stopal proti njim, vendar je bilo videti, kakor da gleda čez njihovo skupino, počasi slačee si eno rokavico. »No,« je rekel Marcel in zmignil z rameni, »to je nekdo, ki se ima za generala.« Da, tu so se vsi držali tako ošabno, tale pa je resnično preveličeval. Obdajal jih je prazni prostor trga, on pa je stopal naravnost proti kovčku, ne da bi ga videl, ne da bi jih videl. Potem se je razdalja, ki jih je ločila, naglo zmanjšala, in Arabec je bil skoraj pri njih, ko je Marcel mahoma pograbil za ročaj kovčka in ga potegnil nazaj. Arabec je šel mimo, menda ne da bi bil kaj opazil, in se z enakim korakom napotil proti okopom. Janine je pogledala svojega moža, imel je tisti svoj osupli obraz. »Zdaj mislijo, da jim je vse dovoljeno,« je rekel. Janine ni odgovorila. Mrzila je neumno prevzetnost tega Arabca in se na lepem začutila nesrečna. Hotela je oditi, mislila je na svoje malo stanovanje. Srce ji je upadalo ob misli, da naj se vrne v hotel, v tisto ledeno sobo. Mahoma se je domislila, da ji je hotelir svetoval, naj se povzpne na trdnjavsko teraso, od koder se vidi puščava. Rekla je to Marcelu in da bi lahko pustila kovček v hotelu. Ali ta je bil utrujen, hotel je malo spati pred večerjo. »Prosim te,« je rekla Janine. Pogledal jo je, mahoma je bil pozoren. »Seveda, srček moj,« je rekel.

Čakala ga je pred hotelom, na ulici. Množica, oblečena v belo, je bila zmerom številnejša. Med njo ni bilo niti ene same ženske in Janini se je zdelo, da ni videla še nikoli toliko moških. Vendar je ni nobeden

pogledal. Nekateri so, ne da bi kazalo, da jo vidijo, počasi obrnili proti njej tisti suhi, ogoreli obraz, po katerem so si bili za njene oči vsi podobni, obraz francoskega vojaka v avtobusu, ali Arabca z rokavicami, obraz, ki je bil hkrati premeten in ponosen. Obračali so ta obraz proti tujki, niso je videli, in potem so lahki in molčečni odhajali okoli nje, ki so ji gležnji zatekali. In vse bolj je naraščala njena nelagodnost, želja, da bi odšla. »Zakaj sem prišla?« Ali Marcel se je že vračal po stopnicah.

Ko sta se vzpenjala po trdnjavskem stopnišču, je bila ura pet. Veter se je bil popolnoma polegel. Nebo se je bilo do kraja zjasnilo, bilo je modro kot zimzelen. Mraz je bil bolj suh, grizel ju je v lica. Sredi stopnišča ju je star Arabec, ki je ležal ob zidu, vprašal, ali bi ga vzela za vodnika, vendar se ni premaknil, kakor da je vnaprej prepričan, da ga ne bosta marala. Stopnišče je bilo dolgo in strmo, čeprav je bilo vmes več presledkov s stlačeno zemljo. Bolj ko sta se vzpenjala, bolj se je širil prostor, in vzdigovala sta se v svetlobo, ki je bila vse bolj širna, mrzla in suha, vsak glas iz oaze je tam segal k njima z razločno čistostjo. Zdelo se je, da se razsvetljeni zrak trese okoli njiju, s trepetom, ki je zmerom daljši, kolikor višje prihajata, kakor da njuna hoja poraja ob kristalu svetlobe zvočni val, ki se vse bolj širi. In v trenutku, ko sta prišla na teraso in se jima je pogled mahoma izgubil onstran palmovega gaja, v neizmerno obzorje, se je Janini zazdelo, da vse nebo odmeva od ene same zvoneče, kratke note, njeni odmevi so polagoma napolnili prostor nad njo, potem pa mahoma utihnili, in ostala je molče pred razsežnostjo brez mej.

Zares, njen pogled se je počasi pomikal od vzhoda na zahod, ne da bi naletel na eno samo oviro vzdolž vse pravilne krivulje. Pod njo so ležale navzkriž modre in bele terase arabskega mesta, okrvavljene s temnordečimi lisami paprike, ki se je sušila na soncu. Tam ni bilo videti nikogar, z notranjih dvorišč pa so se z dišečim dimom kave, ki so jo žgali, vzdigovali smejoči se glasovi ali nerazumljivo topotanje. Malo dalje proč je palmov gaj, razdeljen z glinastimi zidovi v neenake kvadrate, na vrhu šumel v vetru, ki ga na terasi ni bilo več čutiti. Še naprej, in vse tja do obzorja, se je začenjalo okrasto in sivo kraljestvo kamenja, kjer sploh ni bilo videti življenja. Samo v majhni razdalji od oaze, ob potočku, ki je na zahodu tekel vzdolž palmovega gaja, so se kazali veliki črni šotori. Čreda nepremičnih kamel, neznanih v tej daljavi, je sestavljala po sivih tleh vsenaokoli temna znamenja tuje pisave, ki bi ji bilo treba razbrati pomen. Tišina nad puščavo je bila širna kakor prostor.

Janine se je z vsem životom naslanjala na obzidek in iz njenih ust ni bilo glasu, ni se mogla iztrgati praznoti, ki se je odpirala pred njo. Marcel je bil nemiren ob njej. Zeblo ga je, hotel je dol. Le kaj imata tukaj videti? Ona pa ni mogla odtrgati pogleda od obzorja. Tam doli, še bolj na jugu, na tistem kraju, kjer sta se nebo in zemlja združevala v čisti črti, tam doli, se ji je mahoma zazdelo, jo je čakalo nekaj, za kar do tega dne ni vedela in ji je vendar ves čas manjkalo. Svetloba je rahlo bledela v nagibajočem se popoldnevu; iz kristalaste se je spremenjalo v bistro. V srcu ženske, ki jo je tja pripeljalo samo naključje, pa se je hkrati počasi razpletal voz, ki so ga bila zategnila leta, navada in dolgčas. Gledala je taborišče nomadov. Saj ni bila niti videla ljudi, ki so živeli tam, nič se ni zganilo med črnimi šotori, in vendar je morala misliti samo nanje, ko je do tega dne komaj vedela, da obstajajo. Brez hiš, odrezani od sveta, peščica, ki blodi po širnem ozemlju, odprtem njenemu pogledu, ki je vendarle samo smešno majhen del še večjega prostora, katerega vrtoglavi beg se ustavlja šele več tisoč kilometrov južneje, tam, kjer naposled oplaja gozd prva reka. Po suhi, do kosti ostrgani zemlji te neizmerne dežele že od nekdaj popotuje nekaj ljudi, ki nimajo ničesar, vendar nikomur ne služijo, kot siromašni in svobodni gospodje čudnega kraljestva. Janine ni vedela, zakaj jo misel na to navdaja s tako sladko in tako brezmejno žalostjo, da so se ji od tega zapirale oči. Vedela je samo, da ji je bilo to kraljestvo že od zmeraj obljubljeno in da vendar nikoli ne bo njeno, nikoli več, razen morda v tem bežnem trenutku, ko je spet odprla oči in zagledala to mahoma nepremično nebo in te valove strjene svetlobe, medtem ko so glasovi, ki so se vzdigovali iz arabskega mesta, naglo potihnili. Zazdelo se ji je, da se je svet tedaj ustavil in da se od tega trenutka nihče več ne bo postaral, nihče umrl. Življenje bo poslej vsepovsod zaustavljeno, le ne v njenem srcu, v katerem se je ta trenutek nekdo jokal od muke in začudenja.

Ali svetloba se je začela premikati, jasno, nevroče sonce se je nagnilo na zahod, ki je malo pordel, medtem ko se je na vzhodu zbiral siv val, pripravljen, da se počasi zlije čez neizmerno širjavo. Zatulil je prvi pes, njegov daljni lajež se je vzdignil v zrak, ki je bil še mrzlejši. Tedaj je Janine začutila, da ji šklepečejo zobje. »Človek zmrzuje,« je rekel Marcel, »neumna si. Pojdiva.« Okorno jo je prijel za roko. Zdaj je bila ubogljiva, obrnila se je od obzidka in mu sledila. Stari Arabec na stopnišču ju je nepremično gledal, ko sta se spuščala proti mestu. Stopala je, ne da bi koga videla, sklonjena pod neznansko, naglo utrujenostjo, vlekla je svoje telo in njegova teža se ji je zdela zdaj neznosna. Njena vznesenost je bila splahnela. Zdaj se je čutila

prevelika, predebela, tudi prebela za ta svet, v katerega je bila pravkar vstopila. Otrok, mlado dekle, suh moški, plazeč se šakal, samo ta bitja lahko molče hodijo po tej zemlji. Kaj bo počela poslej drugega, kot da se bo vlačila po njej do spanja, do smrti?

V resnici se je odvlekla do restavracije, pred možem, ki je bil mahoma molčečen, ali pa je govoril, kako je utrujen, medtem ko se je ona sama šibko upirala prehladu, katerega rastočo vročino je čutila. Odvlekla se je še do svoje postelje, in Marcel se ji je tam pridružil, takoj je ugasil luč, ne da bi jo kaj vprašal. Soba je bila ledeno mrzla. Janine je čutila, kako jo prevzema mraz, medtem ko je njena vročina hitreje rastla. Težko je dihala, kri ji je utripala v žilah, ne da bi jo grela; nekakšen strah je naraščal v njej. Obračala se je, stara železna postelja je škripala pod njeno težo. Ne, noče biti bolna. Njen mož že spi, tudi ona mora zaspati, potrebno je. Skozi lino so prihajali do nje pridušeni glasovi mesta. Stari gramofoni mavrskih kavarn so nosljali napeve, ki so se ji dozdevali znani in ki so prihajali k njej s šumom počasne množice. Treba je bilo spati. Ona pa je preštela črne šotore; za njenimi vekami so šle mimo nepremične kamele; neizmerne samote so se vrtele v njej. Da, zakaj je prišla? Zaspala je ob tem vprašanju.

Zbudila se je malo pozneje. Tišina okoli nje je bila popolna. Ali na kraju mesta so tulili v nemo noč hripavi psi. Janine je vzdrgotala. Spet se je zasukala, začutila je ob svoji rami trdo ramo svojega moža, in na pol v spanju se je mahoma stisnila k njemu. Zanašalo jo je v spanje, ne da bi se pogreznila vanj, oprijemala se je te rame z nezavedno poželjivostjo, kot svojega najbolj zanesljivega pristana. Govorila je, vendar iz njenih ust ni bilo nobenega glasu. Govorila je, pa se je morda sama komaj slišala. Čutila je samo Marcelovo toploto. Že dvajset let je bila tako v njegovi toploti vsako noč, zmerom onadva, celó bolna, celó na popotovanju, kakor zdajle... Kaj bi bila sicer tudi počela, sama v hiši? Otrok nimata! Ali ni to tisto, kar ji manjka? Tega ni vedela. Sledila je pač Marcelu, to je vse, zadovoljna je bila, ko je čutila, da jo nekdo potrebuje. Drugega veselja ji ni dajal kot to, da se je čutila potrebna. Ljubil je gotovo ni. Ljubezen, celo če je sovražna, nima tega namrščenega obraza. Ampak kakšen je njegov obraz? Ljubita se ponoči, ne da bi se videla, tipaje. Ali je razen ljubezni teme še kaka druga, ljubezen, ki vpije ob belem dnevu? Tega ni vedela, vedela je pa, da jo Marcel potrebuje in da je njej potrebna ta potrebnost, da živi od tega noč in dan, posebno ponoči, vsako noč, v kateri ni hotel biti sam, ne starati se, ne umreti, s tistim zagrizenim izrazom, ki ga je kazal in ki ga je včasih spoznala na drugih moških obrazih, edinim skupnim obrazom teh norcev, ki se prikrivajo s tem, da se držijo pa-

metno, dokler jih ne pograbi blodnost in jih obupno ne vrže proti ženskemu telesu, da brez poželenja pogreznejo vanj tisto, kar jim samota in noč kažeta strašnega.

Marcel se je malo zganil, kakor da se hoče odmakniti od nje. Ne, ne ljubi je, samo strah ga je tistega, kar ni ona, že zdavnaj bi se bila morala ločiti in spati sama do kraja. Ampak kdo more zmerom spati sam? Nekateri ljudje, ki sta jih nagnjenje ali nesreča odtrgala od drugih, to počenjajo, in tako spijo vsak večer v isti postelji kot smrt. Marcel bi tega ne mogel nikoli, on posebno ne, šibek in razorožen otrok je, ki ga je bolečina zmerom plašila, ravno njen otrok je, ki jo potrebuje, in prav ta trenutek je nekako zaječal. Stisnila se je malo bolj k njemu, mu položila roko na prsi. In sama pri sebi ga je poklicala z besedo ljubezni, ki mu jo je nekoč govorila in ki sta jo tu pa tam še uporabljala med seboj, vendar ne da bi še mislila na to, kaj govori.

Poklicala ga je iz vsega srca. Navsezadnje potrebuje tudi ona njega, njegovo moč, njegove male strasti, tudi ona se boji umreti. »Če bi premagala ta strah, bi bila srečna...« Neutegoma jo je zajela tesnoba brez imena. Odmaknila se je od Marcela. Ne, ničesar ni premagala, ni srečna, v resnici bo umrla, ne da bi bila odrešena. Srce jo je bolelo, dušila se je pod neizmerno težo, o kateri je na mah odkrila, da jo vlačijo že dvajset let, in zdaj se je otepala pod njo z vsemi silami. Odrešena hoče biti, tudi če Marcel, tudi če drugi ne bodo nikoli! Bila je zbujena, privzdignila se je v postelji in prisluhnila klicu, ki se je zdel čisto blizu. Ali z robov noči so prihajali k njej samo oslabei in neutrudljivi glasovi psov v oazi. Zapihal je bil šibek veter, slišala je njegove lahke vode, kako se prelivajo v palmovem gaju. Prihajal je od juga, od tam, kjer sta se puščava in noč zdaj zlivala pod nebom, ki je bilo vnovič trdno, tam, kjer se je življenje ustavljalo, kjer se nihče več ni staral, ni umiral. Potem so vode vetra usahnile, zdaj ni bila niti več prepričana, da je sploh kaj slišala, razen nemega klica, ki ga navsezadnje lahko po svoji volji pripravi v molk ali sliši. Njegovega pomena pa ne bo spoznala nikoli več, če se mu ne odzove ta trenutek. Ta trenutek, da, vsaj to je gotovo!

Potiho je vstala in nepremično obstala zraven postelje, pazeč na dihanje svojega moža. Marcel je spal. Naslednji trenutek se je toplota postelje začela izgubljati, zajel jo je mraz. Počasi se je oblekla, iskaje obleko tipajoč v medli luči, ki je prihajala skozi naprej obrnjene rolete od uličnih svetilk. S čevlji v roki je prišla do vrat. Počakala je še trenutek v temi, potem je nalahko odprla. Kljuka je zaškrpala, Janine je odrevenela. Srce ji je divje razbijalo. Napeto je poslušala, in tišina jo je opogumila, da je spet malo zasukala roko. Vrtenje

kljuge se ji je zdelo neskončno. Naposled je odprla, smuknila ven, in enako previdno zaprla vrata. Potem je prižela lice na les in čakala. Čez kratek čas je zaslišala daljno Marcelovo dihanje. Zasukala se je, v obraz ji je udaril ledeni nočni zrak, in stekla je po hodniku. Hotelska vrata so bila zaprta. Medtem ko se je ubadala z zapahom, se je vrh stopnišča pokazal nočni čuvaj, z vznemirjenim obrazom jo je nagovoril v arabščini. »Vrnem se,« je rekla Janine in se pognala v noč.

Nad palmami in hišami so se s črnega neba spuščali venci zvezd. Tekla je po kratki, zdaj zapuščeni drevoredni ulici, ki je držala k utrdbi. Mraz, ki se mu ni bilo več treba bojevati s soncem, je bil zajel noč; ledeni zrak ji je ožigal pljuča. In vendar je tekla, na pol slepa, v temi. Na vrhu ulice so se pokazale luči, vijugavo so se spustile proti njej. Ustavila se je, zaslišala brnenje, kot da letijo hrošči, in za lučmi, ki so se večale, naposled zagledala velikanske burnuse, pod katerimi so se lesketala krhka kolesa dvokoles. Burnusi so podrsnili ob njej; v temi za njo so se pokazali trije rdeči plamenčki in brž izginili. Tekla je naprej proti utrdbi. Na sredi stopnišča jo je pekoči zrak v pljučih že tako rezal, da se je mislila ustaviti. V zadnjem zagonu se je proti svoji volji pognala na teraso, k obzidku, ki ji je zdaj stiskal trebuh. Sopiha je in vse se ji je meglilo pred očmi. Med tekom se ni nič ogrela, še vedno je trepetala po vseh udih. Ali mrzli zrak, ki ga je sunkoma požirala, je začel kmalu enakomerno teči v njej, sredi drgetov se je začela porajati plaha toplota. Njene oči so se naposled odprle nočnim prostorom.

Nobenega diha, nobenega šuma, le včasih pridušeno pokljanje kamnov, ki jih je mraz drobil v pesek, sicer nič ni motilo samote in tišine, ki sta obkrožali Janino. Čez kratek čas pa se ji je zazdelo, da se nebo nad njo pomika v nekakšnem težkem kroženju. V globinah suhe in mrzle noči je neprenehoma nastajalo na tisoče zvezd, in njihovi iskreči se, takoj odtrgani roglji se začenjali nezaznavno drseti proti obzorju. Janine ni mogla odtrgati oči od teh blodečih ognjev. Obračala se je z njimi in isto nepremično pomikanje jo je polagoma združevalo z njenim najglobljim bitjem, kjer sta se zdaj bojevala mraz in poželenje. Pred njo so padale zvezde, druga za drugo, potem so ugašale med puščavskimi kamni, in vsakokrat se je Janine bolj odprla noči. Dihala je, pozabljala mraz, težo bitij, blazno ali otrplo življenje, dolgo tesnobo življenja in umiranja. Po toliko letih, v katerih je, bežeč pred strahom, tekla nespametno, brez namena, se je naposled ustavljala. Hkrati se ji je dozdevalo, da je spet našla svoje korenine, sok se ji je spet vzdigoval v telo, ki ni več drgetalo. S celim trebuhom se je stiskala k obzidku, iztegujoč se proti gibajočemu se nebu, in čakala samo, da bi

se umirilo tudi njeno srce, ki je bilo še razburkano, in da bi nastala v njej tišina. Zadnje zvezde ozvezdij so spustile svoje grozde malo niže na puščavsko obzorje in nepremično obstale. Tedaj je začela Janino z nevzdržno milino zalivati voda noči, potopila je mraz, se polagoma vzdignila iz mračnega središča njenega bitja in v nepretrgoma sledečih si valovih prikipela prav do njenih ust, polnih ječanja. Trenutek zatem se je zgrudila na mrzlo zemljo in vse nebo se je razpenjalo nad njo.

Ko se je Janine vrnila, enako previdno kot prej, Marcel ni bil zbujen. Ko pa je legla, je zagodrnjal, in nekaj trenutkov nato se je naglo vzdignil. Rekel je nekaj in ona ni razumela, kaj govori. Vstal je, prižgal luč, da jo je udarilo kot zaušnica v obraz. Zibaje se je odkorakal k umivalniku in dolgo pil iz steklenice s slatino, ki je bila tam. Ravno je hotel spet smukniti pod odejo, ko je obstal s kolenom na postelji in se zagledal vanjo, ne da bi razumel. Jokala se je, solze so ji lile, ni se mogla zadržati. »Nič ni, dragi moj,« je govorila, »nič ni.«

Prevedel Janez Gradišnik

IZ ZBIRKE OGRLICA

Ludvik Mrzel

KO STEKLEN OKRASEK

Ko steklen okrasek si
na prazničnem drevescu:
bleščeča, če luč pade nate,
krhka sama od sebe.

O, ne bom sence metal nate,
nikdar ne stopim medte in luč.
Še rahlo se te ne dotaknem.

Vem, kaj mi ostane v rokah:
oster prah.